

Jasna Požgan

Državni arhiv za Međimurje
Štrigova 102
Štrigova

**PRILOG ISTRAŽIVANJU MEĐIMURSKIH ŠTEDIONICA
DO NJIHOVE LIKVIDACIJE NAKON
DRUGOG SVJETSKOG RATA
(1920.-1949.)**

UDK 336.722(497.5-3 Međimurje)(091)

Pregledni rad

U članku se autorica bavi ustrojem i djelovanjem štedionica na području Međimurja u Kraljevini Jugoslaviji do njihove likvidacije nakon završetka Drugog svjetskog rata. Članak se pretežno bavi djelovanjem sljedećih najznačajnijih štedionica: Čakovečko-Međimurske, Preloške, Donjomeđimurske te Kotoribske štedionice.

Ključne riječi: Međimurje, štedionica, ravnateljstvo, nadzorni odbor, glavna skupština

Uvod

Proglašenjem Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca 1. prosinca 1918. u Beogradu, na području jugoistočne Europe nastala je nova država, spajanjem područja koja su do 1918. godine bila u sastavu nekadašnje Austro-Ugarske Monarhije (Slovenija, Hrvatska te Bosna i Hercegovina) s dotad postojećim samostalnim državama Kraljevinom Srbijom i Kraljevinom Crnom Gorom. Osim navedenih teritorija, u granicama nove države našli su se i teritoriji koji su dotad spadali neposredno pod mađarsku upravu (Međimurje, Prekmurje, Baranja) sve do završetka Prvog svjetskog rata 1918. godine. Ti se teritoriji ulaskom u novu državnu tvorevinu uključuju u gospodarske tokove nove države.

Na području Međimurja, uz razne industrijske i trgovačke tvrtke, djelovale su i novčarske ustanove kao što su bile štedionice. Na prostoru Međimurja postojale su Čakovečka štedionica, Međimurska štedionica, Donjomeđimurska štedionica, Preloška i Kotoribska štedionica.

Čakovečka štedionica d.d. Čakovec osnovana je 1871., a Međimurska štedionica d.d. Čakovec 1881. Navedene su se štedionice 1920. godine spojile u Čakovečko-međimursku štedionicu d.d. Čakovec (Csakathurner-Murinsulaner Sparcassa A.-G.).¹ Donjomeđimurska štedionica d.d. Prelog (Unter-Muraközer Sparcassa A.-G.) osnovana je 1873.² Preloška štedionica d.d. Prelog (Perlaker Sparcasse A.-G. In Perlak) osnovana je 25. rujna 1905.,³ a Kotoribska štedionica d.d. Kotoriba (Kotorer Sparcassa A.-G.) 1891.⁴

Štedionice su se bavile poslovima kao što su primanje i ukamaćivanje uložaka na štedne knjižice, eskontiranje i reeskontiranje mjenica, kupnja i prodaja dionica, vrijednosnih papira, nekretnina, davanje zajmova te preuzimanje depozita na čuvanje, uz odgovarajuću pristojbu.

Čakovečko-međimurska štedionica u Čakovcu

Nastala je spajanjem Čakovečke i Međimurske štedionice iz Čakovca 1920. godine. Osim poslova kao što su primanje uložaka i njihovo ukamaćivanje, dodjela zajmova, preuzimanje depozita, štedionica se bavila i osnivanjem ili učešćem u osnivanju poljoprivrednih, trgovačkih ili prometnih poduzeća.⁵

Štedionicu su vodili ravnateljsko vijeće, odnosno ravnateljstvo, skupština dioničara i nadzorni odbor. Skupština dioničara sastajala se jednom godišnje, okupljanjem svih ili većine dioničara u prostorima štedionice. Na skupštini dioničara podnosio se izvještaj o financijskim dobicima ili gubicima za prethodnu godinu, usvajale su se odluke o raspodjeli dobitaka, odlučivalo se o promjenama društvenih pravila ili o sklapanju novih poslova, a na prijedlog ravnateljstva. U radu skupštine sudjelovali su svi, ili barem većina dioničara osobno, ili zastupana preko svojih opunomoćenika. O broju dionica koje su posjedovali ovisio je i broj glasova koje su imali prilikom donošenja odluka ili izglasavanja prilikom biranja članova ravnateljstva i nadzornog odbora.

Osim fizičkih osoba, dionice štedionice mogle su kupiti i posjedovati razne tvrtke i štedionice. Te tvrtke ili štedionice bile su najčešće zastupane po svojim vlasnicima ili opunomoćenicima na skupštini dioničara. Tvrtke koje su posjedovale dionice bile su značajne za gospodarski život Međimurja između 1920. i 1941. godine.

¹ NN br. 5 od 8. 1. 1921.

² *Compass Finanzielles Jahrbuch 1922., Gegründet von Gustav Leonhardt General-Sekretär der Österreichisch-ungarischen bank.* Band II. Tschechoslovakei-Jugoslawien. Wien : Herausgegeben von Rudolf Hanel, Compassverlag, 1922., str. 1135; Lajnert, S. *Arhivistički prikaz sustava bankovno-novčarskih institucija u Hrvatskoj do likvidacije privatnih kreditnih poduzeća (1846.-1949.)*, doktorska disertacija.

³ Isto, str. 1135.

⁴ Isto, str. 1102.

⁵ HR HDA 1531. Čakovečko-međimurska štedionica, sv. ½, Knjiga zapisnika 1921.-1940. Fond se trenutno čuva u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu.

Tako su dionice posjedovale sljedeće tvrtke :

- *Čakovečki paromlin i munjara d.d., Čakovec*
- *Agraria d.d., Čakovec*
- *Braća Graner, Tvornica čarapi, vrpci i vezica, Čakovec*
- *Čakovečka tvornica kandita i čokolade, M. Heinrich, Čakovec*
- *Dragutin Kirchfeld, Građevno poduzeće, Čakovec*
- *Samuela Neumanna nasljednici, Čakovec*

Štedionice koje su posjedovale dionice Čakovečko-međimurske štedionice bile su :

- *Hrvatsko-slavonska zemaljska hipotekarna banka Zagreb (1921.-1929.)*
- *Ljubljanska kreditna banka Ljubljana (1921.-1929.)*
- *Jugoslavenska udružena banka d.d. Zagreb (1929.-1940.)*

Članovi ravnateljstva birali su se na skupštini dioničara na 5 godina i to najčešće aklamacijom, odnosno javnim izglasavanjem na nečiji prijedlog ili tajnim glasanjem. Ravnateljstvo je brojalo oko 15 članova. U ravnateljstvo su se birali najčešće dioničari s najvećim brojem dionica te predstavnici tvrtki i štedionica ili njihovi opunomoćenici. Predsjednika ravnateljstva i njegova zamjenika birali su na svojim sjednicama, između sebe, članove ravnateljstva na razdoblje od 1 godine. Tako je od 1920. do 1933. godine predsjednik ravnateljstva bio Bernat Mozes.⁶ Njega je na toj funkciji naslijedio njegov zamjenik, dotadašnji potpredsjednik ravnateljstva Bela Benedikt, koji je bio na toj funkciji sve do 1940.

Osim članova ravnateljstva, na skupštini dioničara birali su se i članovi nadzornog odbora na razdoblje od 3 godine. Nadzorni odbor brojao je 6 članova.⁷

Nakon isteka mandata članova ravnateljstva i nadzornog odbora birali su se novi članovi na skupštini dioničara. Iznimno su se novi članovi birali prije isteka mandata dotadašnjih članova, u slučaju smrti članova ravnateljstva i nadzornog odbora ili njihove ostavke, ali na vrijeme koje bi preostalo dotadašnjim članovima. Sazivi za skupštinu dioničara bili su oglašavani u Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije i Narodnim novinama.

Skupštini dioničara prisustvovao je i povjerenik Ministarstva trgovine i industrije, odnosno od 1930. povjerenik tj. komesar Banske uprave Savske banovine u Zagrebu. Ravnateljstvo se sastajalo najčešće jednom mjesečno, ovisno o potrebama poslovanja ponekad češće ili rjeđe. Ravnateljstvo je predlagalo većinu važnih odluka. Samo je odlučivalo o poslovanju štedionice, o izdavanju novih dionica, o namjeni vlastitih poslovnih prostora, o poslovanju vlastitog poduzeća Čakovečka skladišta d.d. Čakovec i Međimurske zadruge za robu i vrijednosti, o izradi društvenih pravila te o izradi statuta o vlastitom mirovinskom fondu za zaposlenike štedionice.

⁶ HR HDA 1531. Čakovečko-međimurska štedionica, sv. ½, Knjiga zapisnika 1921.-1940.

⁷ Isto.

Ravnateljstvo je donosilo i odluke o povećanju kamatnih stopa na uložnice ili isplati uloga, o dodjeli zajma, o iznosu donacija ili dobrovoljnih priloga za razne svrhe kao što su bili prilozima za siromašne stanovnike ili gradnja spomenika. Radi nekih važnijih pitanja, kao što su bile izrada statuta mirovinskog fonda za zaposlenike štedionice ili iznos doprinosa za mirovine, izabirale su se komisije od nekoliko članova radi detaljnijeg razmatranja takve problematike.

Osim tih povremenih komisija, između članova ravnateljstva svake godine birao se novi odbor za odmjere veresije ili cenzorni odbor od 4 ili 5 članova. Odbor se sastajao jednom godišnje kako bi razmatrao i odobravao nove zajmove i sve uvjete vezane uz njihovu otplatu kao i pratio otplatu postojećih zajmova odnosno kredita. S odlukama vezanim uz dodjelu zajmova kao i uvjeta vezanih uz te zajmove bilo je poznato i ravnateljstvo koje je te odluke i potvrđivalo.

Nadležnost nadzornog odbora sastojala se u nadziranju poslovanja štedionice, kroz pregled poslovnih knjiga poput knjiga bilanci, tekućih računa, uložaka i blagajničkih dnevnika. Nadzorni odbor sastajao se 3 do 4 puta godišnje i za svoj rad podnosio je, kao i ravnateljstvo, izvještaj na glavnoj skupštini odnosno skupštini dioničara.⁸ Osim izvještaja o radu ravnateljstva i nadzornog odbora na skupštini dioničara podnosili su se završni računi ravnateljstva.

Osim raznih odluka vezanih uz poslovanje štedionice, ravnateljstvo je moglo donositi odluke vezane uz raspodjelu dobitka ostvarenog kroz tekuću poslovnu godinu, ali uz suglasnost ostalih dioničara koji su morali biti poznati s tim na skupštini dioničara. Tako je ravnateljstvo na skupštini dioničara moglo predložiti raspodjelu dobitka štedionice u razne svrhe poput isplate nagrada nadzornom odboru, isplatu tantijema ravnateljstvu, prijenos novca u razne rezerve (redovne, pričuvne, izvanredne), prijenos novca u razne fondove poput jubilarnih i mirovinskih, zatim za renumeraciju činovnika, isplatu dividendi i u razne druge svrhe.⁹ Uz raspodjelu dobitka ravnateljstvo je moglo predložiti i povišenje temeljne imovine štedionice skupštini dioničara.

Povišenje temeljne imovine štedionice, donošenje pravilnika, promjena društvenih pravila, donošenje statuta bilo je zakonski odobravano od strane Ministarstva trgovine i industrije, odnosno Kraljevske Banske uprave Savske banovine u Zagrebu. Svaka važnija odluka donijeta na skupštini dioničara, poput promjene društvenih pravila ili donošenja statuta, morala je biti obznanjena u Službenim i u Narodnim novinama.

Osim odobravanja važnih odluka na skupštini dioničara, što se tiče Ministarstva trgovine i industrije, ono je moglo davati i sugestije štedionici kao naprimjer stvaranje dva rezervna fonda kod valorizacije nekretnina. Skupština dioničara se obvezno morala održati do kraja ožujka tekuće godine. Osim odluka vezanih uz poslovanje štedionice ravnateljstvo je donosilo odluke za koje nije trebalo tražiti

⁸ HR HDA 1531. Čakovečko-međimurska štedionica, sv. 1/2, Knjiga zapisnika 1921.-1940.

⁹ Renumeracija se odnosila na prelazak u viši platni razred za pojedinog činovnika ili činovnicu štedionice.

suglasnost ostalih dioničara, naprimjer davanje otpremnine bivšim zaposlenicima u slučaju odlaska u mirovinu ili prilikom vjenčanja. Ravnateljstvo je moglo donijeti i odluku o dodjeli određenog iznosa novčanih sredstava štedionice svojim zaposlenicima u slučaju smrtnog slučaja u obitelji, za nabavu zimske odjeće za zaposlenike štedionice i sl.

Ravnateljstvo je odlučivalo i o novčanim iznosima koje je davalo u dobrotvorne svrhe.¹⁰ Tako je na svojoj sjednici 22. travnja 1922. ravnateljstvo štedionice donijelo odluku o podjeli sredstava štedionice u iznosu od 15.000 K u dobrotvorne svrhe:

- *Vatrogasno društvo u Čakovcu, 4.000 K*
- *Dobrotvor društvo, 3.000 K*
- *Izraelitičko gospojinsko društvo Čakovec, 2.000 K*
- *u svrhu uljepšanja Čakovca, 2.000 K*
- *za pomoć siromašnim stanovnicima Čakovca, 4.000 K*

Osim navedene svrhe, ravnateljstvo je moglo odlučiti o dodjeli novčanih sredstava štedionice institucijama poput Crkve.¹¹

Što se tiče temeljnih sredstava štedionice odnosno glavnice ona su iznosila :

- *1920. 1.070.000 K*
- *1921. 2.140.000 K*
- *1923. 1.500.000 Din.*
- *1927. 2.500.000 Din.*
- *1932. 4.000.000 Din.*
- *1939. 9.500.000 Din.*

Temeljna sredstva štedionice mogla su se povisiti uz suglasnost Ministarstva trgovine i industrije odnosno Kraljevske Banske uprave Savske banovine u Zagrebu. Dobit koju je ostvarivala štedionica u svom poslovanju mijenjala se iz godine u godinu, a obznanjivala se za svaku prethodnu poslovnu godinu na godišnjoj skupštini dioničara. Izvještaj o dobiti koja je bila ostvarena podnosilo je ravnateljstvo na glavnoj skupštini odnosno skupštini dioničara. Koliko je štedionica uspješno poslovala vidjelo se iz izvještaja za svaku godinu:

¹⁰ HR HDA 1531. Čakovečko-međimurska štedionica, sv. ½, Knjiga zapisnika 1921.-1940.

¹¹ Ravnateljstvo štedionice odlučilo je donirati 1.000 dinara za nabavu dva zvana za franjeve u Čakovcu na svojoj sjednici 11. 5. 1922. Što se tiče dodjele sredstava u dobrotvorne svrhe, ravnateljstvo štedionice je na sjednici održanoj 22. 4. 1922. dodijelilo, između ostalog, dio sredstava za pomoć siromašnim stanovnicima Čakovca i za uljepšanje odnosno uređenje Čakovca. Nisu postojala udruženja kojima bi se isplatila sredstva za navedene svrhe.

Godina	Poslovna dobit štedionice
<i>1921.</i>	<i>310.024,42 K</i>
<i>1922.</i>	<i>524.257,41 K</i>
<i>1923.</i>	<i>1.585.811,08 K</i>
<i>1924.</i>	<i>519.200,19 Din.</i>
<i>1925.</i>	<i>557.651,62 Din.</i>
<i>1926.</i>	<i>565.664,24 Din.</i>
<i>1927.</i>	<i>489.656,60 Din.</i>
<i>1928.</i>	<i>417.692,33 Din.</i>
<i>1929.</i>	<i>471.285,15 Din.</i>
<i>1930.</i>	<i>500.196,38 Din.</i>
<i>1931.</i>	<i>470.611,14 Din.</i>
<i>1932.</i>	<i>397.603,98 Din</i>
<i>1933.</i>	<i>323.620,28 Din.</i>
<i>1934.</i>	<i>271.505,97 Din.</i>
<i>1935.</i>	<i>272.493,23 Din.</i>
<i>1936.</i>	<i>294.003,60 Din.</i>
<i>1937.</i>	<i>399.355,79 Din.</i>
<i>1938.</i>	<i>438.544,51 Din.</i>
<i>1939.</i>	<i>453.055,76 Din.</i>

HR HDA 1531. Čakovečko-Međimurska štedionica, sv. ½, Knjiga zapisnika 1921.-1940.

Kod raspodjele dobitka, štedionica je određene iznose dodjeljivala u svoje fondove, kao na primjer u mirovinski fond. Mirovinski fond Čakovečko-međimurske štedionice nastao je prema odluci ravnateljstva 1927. godine.¹² Što se tiče iznosa sredstava koja su se izdvajala za taj fond, ona su varirala svake godine, ovisno o poslovnim rezultatima štedionice.¹³ Godine 1933. izglasan je Zakon, o obaveznom osiguranju privatnih činovnika.¹⁴ Prema tom Zakonu za privatne činovnike bio je formiran državni mirovinski fond u koji su činovnici uplaćivali doprinose.

¹² Osnovan je mirovinski fond za činovnike štedionice, s time da je odlučeno da će štedionica izdvajati iznos od 10.000 dinara uz 4 % iznosa koji će se odvajati od plaće činovnika.

¹³ Tako je 1930. štedionica izdvajala oko 5.000 dinara za mirovinski fond a već 1931. oko 3.000 dinara.

¹⁴ Zakon je stupio na snagu 1. 1. 1938. godine. Zakon o penzionom osiguranju službenika izglasan je 30. 10. 1933., a objavljen je 12. 12. 1933. godine u Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije br. 282. Na spomenuti Zakon nadovezuje se Uredba o proširenju penzionog osiguranja kojom se proširuje pravo na sve službenike. Uredba je donijeta 25. 11. 1937., objavljena 29. 11. 1937. u Službenim novinama Kraljevine Jugoslavije br. 272., a na snagu je stupila 1. 1. 1938. godine.

Godine 1938. godine na glavnoj skupštini je donesen statut o mirovinskom fondu štedionice. Prema statutu predviđeno je bilo da činovnici štedionice s više od 10 godina radnog staža uplaćuju doprinose u mirovinski fond štedionice te u državni mirovinski fond za privatne činovnike. U slučaju da su se odlučili uplaćivati doprinose u državni mirovinski fond, štedionica im je mogla povisiti plaću. Osim toga, postojala je mogućnost da se uplate doprinosa u državni mirovinski fond prenesu na mirovni fond štedionice. Statut je predviđao da se uplate u mirovinski fond štedionice vrše u skladu s poslovnim uspjehom štedionice svake godine, ali da ne smiju biti manje od 50% doprinosa činovnika.¹⁵

Statut je, između ostalog, predviđao radni staž od 35 godina koji je bio potreban da se ostvari pravo na mirovinu. Što se tiče tvrtki koje je kreditirala Čakovečko-međimurska štedionica, neke od njih bile su među značajnijim trgovačkim, industrijskim i obrtničkim poduzećima poput:

- *Čakovečka tvornica kandita i čokolade, Makso Heinrich, Čakovec*
- *Samuela Neumanna nasljednici, Čakovec*
- *Braća Graner, Tvornica čarapi, vrpci i vezica, Čakovec*
- *Elit, Tvornica tekstila, Čakovec*
- *King, Akoš Tesler, Čakovec*
- *Agraria d.d., Čakovec*
- *Čakovečki paromlin i munjara d.d., Čakovec*
- *Rudarska udružba Raky-Globoko, Selnica*
- *Kraljić i Majhen, Ugljenik Sv. Martin, Sv. Martin*
- *Elemer Vajda, Čakovec*
- *Ugljenik Peklenica-Međimurski ugljenokopi, Mursko Središće*

Osim navedenih tvrtki, štedionica je kreditirala i tvrtke sa susjednih područja kao što su *Jadran, Industrija dežnikov, Dolnja Lendava*.¹⁶

Za vrijeme Drugog svjetskog rata Međimurje je bilo pod mađarskom okupacijom. Nakon završetka rata, u novim okolnostima dolazi do ukidanja privatnih kreditnih poduzeća odnosno do njihove likvidacije.¹⁷ Okružni narodni sud kao trgovački sud u Varaždinu odobrio je u trgovačkom upisniku 23. listopada 1945. likvidaciju Čakovečko-međimurske štedionice d.d. u Čakovcu. Upisani su i likvidatori izabrani na izvanrednoj skupštini društva i to: 1. Brodnjak Antun iz Čakovca, 2. Petranović Stanko iz Čakovca, 3. Dembić Antun iz Zagreba, 4. dr. Milan Žigić iz

¹⁵ HR HDA 1531. Čakovečko-međimurska štedionica, sv. ½, Knjiga zapisnika 1921.-1940.

¹⁶ Neka od navedenih poduzeća su nakon Drugog svjetskog rata likvidirana, a neka su nastavila s djelatnošću pod drugim imenom. Tako su Braća Graner preimenovani u Međimursku trikotažu Čakovec, S. Neumanna nasljednici postali su Čateks (Čakovečka tekstilna industrija), Čakovečki paromlin i munjara postaju tvrtkom pod imenom Čakovečki mlinovi. HR HDA 1531. Čakovečko-međimurska štedionica, sv. ½, Knjiga zapisnika 1921.-1940. Neke tvrtke poput Agrarie, Braće Graner i Čakovečkog paromlina i munjare bile su kreditirane već od 1923. godine.

¹⁷ Službeni list FNRJ br. 19 od 5. 3. 1949. (u daljem navođenju SL)

Čakovca. Imenovani likvidatori bili su ovlašteni potpisivati navedenu tvrtku i to uvijek po dvojica kolektivno, uz pečat tvrtke koji glasi Čakovečko-međimurska štedionica d.d. u Čakovcu u likvidaciji.¹⁸ Likvidatori su trebali ispuniti obveze tvrtke, utjerati potraživanja tvrtke, unovčiti imovinu tvrtke i ostatak od naplaćenih potraživanja razdijeliti među članove društva. Narodna banka FNRJ Centrala za Hrvatsku Zagreb kao likvidator objavila je 17. studenoga 1949. da je likvidacija završena prema pravomoćnom sudskom rješenju,¹⁹ a po propisima Uredbe o likvidaciji odnosa nastalih konfiskacijom imovine privatnih kreditnih poduzeća. Prema likvidacijskoj bilanci trebali su se podmiriti u cijelosti ulogi i potraživanja do 5.000 din. Potraživanja do te vrijednosti mogli su naplatiti svi koji su dali pismenu izjavu da im imovina nije konfiscirana, sekvestrirana ili nacionalizirana.²⁰ Svi koji su imali uloge i potraživanja u vrijednosti preko 5.000 Dinara morali su donijeti potvrdu nadležnog Kotarskog suda.

Preloška štedionica u Prelogu

Preloška štedionica d.d. u Prelogu osnovana je 25. rujna 1905.²¹ Pod tim nazivom upisana je u trgovački registar Kraljevskog sudbenog stola u Varaždinu 31. prosinca 1921.²² Poslovi kojima se štedionica bavila bili su primanje uložaka radi ukamaćivanja na štednim knjižicama, davanje zajmova, kupovanje i prodaja vrijednosnih papira, obračunavanje mjenica, preuzimanje depozita na čuvanje uz odgovarajuću naknadu te ostalim uobičajenim poslovima.

Štedionicom su upravljali: upravni odbor (ravnateljstvo), nadzorni odbor i glavna skupština.

Upravni odbor donosio je sve važnije odluke vezane uz poslovanje štedionice, kao naprimjer povišenje temeljne imovine štedionice, stvaranje društvenih pravila i njihovo mijenjanje, ulazak u fuziju s drugim bankama i štedionicama, sklapanje novih poslova. Navedene odluke upravni odbor je predlagao na glavnoj skupštini koja ih je mogla prihvatiti ili odbiti. Članovi upravnog odbora bili su birani između dioničara na glavnoj skupštini na 5 godina. Upravni odbor također je imao svog predsjednika i potpredsjednika koje je birao na razdoblje od godinu dana. Sastojao se od 8 članova.

Nadzorni odbor također je bio biran na sjednicama glavne skupštine na razdoblje od 5 godina i brojio je 4 člana.

¹⁸ Narodne novine br. 89 od 11. 11. 1945. (u daljem navođenju NN)

¹⁹ NN br. 91 od 23. 11. 1949.

²⁰ Isto.

²¹ *Compass Finanzielles Jahrbuch 1922., Gegründet von Gustav Leonhardt General-Sekretär der Österreichisch-ungarischen Bank, Band II. Tschechoslovakei-Jugoslavien.* Wien : Herausgegeben von Rudolf Hanel, Compasverlag, 1922., str. 1135.; Lajnert, S. *Arhivistički prikaz sustava bankovno-novčarskih institucija u Hrvatskoj do likvidacije privatnih kreditnih poduzeća (1846.-1949.)*, doktorska disertacija.

²² NN br. 26 od 2. 2. 1922.

Osim odluka vezanih uz samo poslovanje štedionice, upravni odbor donosi odluke za koje ne treba tražiti odobrenje glavne skupštine, kao naprimjer zapošljavanje novih zaposlenika, otkazivanje ugovora zaposlenicima, zapošljavanje vježbenika na određeno vrijeme, iznajmljivanje vlastitih poslovnih prostorija i visina namnine, povišenje ili sniženje plaća činovnicima štedionice, isplata nagrada za prekovremeni rad činovnicima štedionice, upravni odbor odlučuje o dodjeli novih zajmova odnosno kredita fizičkim i pravnim osobama odnosno o revizijama istih. Nadležnost nadzornog odbora sastojala se u nadziranju poslovanja štedionice kroz pregled poslovnih knjiga od knjiga bilanci, blagajničkih zapisa do knjiga tekućih računa. Članovi nadzornog i upravnog odbora dobivali su novčane naknade za svoj rad, a njih je odobravala glavna skupština. Isto tako nadzorni i upravni odbor morali su na svakoj glavnoj skupštini podnositi izvještaje o svom radu za prethodnu godinu.

Poslovna dobit štedionice mogla se raspodijeliti u razne svrhe poput raspodjele u razne fondove, povišenje temeljne imovine, za isplatu plaća zaposlenika štedionice te za dobrotvorne svrhe. Tako je upravni odbor na svojoj sjednici 12. srpnja 1925. odlučio dodijeliti 500 dinara potpore preloškom dobrovoljnom vatrogasnom društvu povodom 50 godina postojanja.²³

Radi boljeg poslovanja, Preloška štedionica odlučuje ući u afilijaciju sa Poljodjelskom bankom Zagreb 1926. godine.²⁴ Ubrzo je, zbog odluke o afilijaciji, počelo izdavanje 3.000 novih dionica po nominalnoj vrijednosti od 100 dinara. Afilijacija je podrazumijevala i izbor novih članova upravnog i nadzornog odbora kao i upis novih dioničara iz redova Poljodjelske banke u knjigu dioničara.

Tako su u knjigu dioničara, nakon prijenosa dionica, bili upisani sljedeći dioničari: Dr. Dominik Premuš, dr. Marko pl. Antolković, Milan pl. Kiepach, Josip Cvetko, Mirko Broz, Stjepan Grahor, Dragutin Kindlein, Andrija Lenarčić, Nikola Lončarić, Milan Strahinščak, Josip pl. Vancaš, dr. Rudolf Signjar, Janko pl. Burgshalter Remetski, Mato Banomović, dr. Stjepan Tugovčević, Rudolf Lešnik, Dragutin Radotić, Vladimir Matica, Eduard Cernjak, Franjo Misinda, Ante Dolić, Ivan Stošić, Ernest Würth, Nikola Roković, Josip Onić, Milan Sokač, Nikola Bošnjir, Lujo Tropan, Vjekoslav Eleršić, svi iz Zagreba te Hrvatska poljodjelska banka d.d. Zagreb. Osim upisa novih dioničara, Hrvatska poljodjelska banka šalje u Prelošku štedionicu i svog predstavnika.²⁵

Afilijacija je značila da će upravni odbor ubuduće u svom poslovanju, u značajnijim odlukama morati tražiti mišljenje i suglasnost od Hrvatske poljodjelske banke. To se očitovalo prilikom izbora novih članova upravnog i nadzornog odbora te slanjem završnih računa na uvid i korekturu Hrvatskoj poljodjelskoj banci. Što se

²³ HR HDA 563, Preloška štedionica, sv. 1/1, Knjiga zapisnika upravnog odbora 1925.-1942. Fond trenutno čuva u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu.

²⁴ Upravni odbor odluku o afilijaciji odnosno spajanju i preuzimanju donio je na svojoj sjednici 29. 6. 1926.

²⁵ Na sjednici Upravnog odbora 8. 8. 1926. članovi su obaviješteni o dolasku Ante Dolića koji će ubuduće upravljati poslovanjem štedionice. Između ostalog prisustvovati će sjednicama Upravnog odbora, parafirati dopise, račune štedionice, supotpisivati uložne knjižice, cenzurirati mjenice. Plaća mu je trebala biti 3.500 dinara.

tiče dodjele zajmova fizičkim i pravnim osobama, njihova se dodjela razmatrala na sjednicama upravnog odbora. Nije postojao nikakav poseban odbor koji bi razmatrao i postavljao uvjete vezane uz dodjelu zajmova. Štedionica je dodjeljivala zajmove i osobama sa susjednih područja. Tako je dodijelila zajam Gospodarskoj štedionici d.d. u Legradu u iznosu od 200.000 dinara.²⁶

Što se tiče poslovne dobiti koju je štedionica ostvarivala, ona je ovisila o poslovanju štedionice, a vidi se iz izvještaja za sljedeće godine:

Godina	Poslovna dobit štedionice
<i>1925.</i>	<i>20.244,46 din</i>
<i>1926.</i>	<i>754.691,62 din</i>
<i>1927.</i>	<i>29.133,75 din</i>
<i>1928.</i>	<i>39.091,29 din</i>
<i>1929.</i>	<i>40.657,88 din</i>
<i>1930.</i>	<i>606.948,65 din</i>
<i>1931.</i>	<i>65.115,53 din</i>
<i>1932.</i>	<i>734.346,91 din</i>
<i>1933.</i>	<i>40.259,43 din</i>
<i>1937.</i>	<i>298.352,18 din</i>
<i>1938.</i>	<i>185.061,33 din</i>
<i>1939.</i>	<i>157.317,52 din</i>
<i>1941.</i>	<i>291.073,96 din</i>
<i>1942.</i>	<i>26.691,23 p (penga)²⁷</i>

HR HDA 563. Preloška štedionica, sv. 1/1, Knjiga zapisnika upravnog odbora 1925.-1942.

Godine 1932. država donosi zakonske akte kojima pokušava olakšati položaj poljoprivrednika.²⁸ Već 1937. godine štedionica je bila prisiljena prenijeti sva dugovanja vezana uz poljoprivredne zajmove na Privilegovanu agrarnu banku u Zagrebu.²⁹ Zbog predaje dugovanja poljoprivrednih zajmova te isplate uloženog novca štedišama, štedionica dovodi u pitanje svoju likvidnost.³⁰ Hrvatska poljopri-

²⁶ HR HDA 563. Preloška štedionica, sv. 1/1, Knjiga zapisnika upravnog odbora 1925.-1942.

²⁷ Za pojedine godine nedostaju podaci o ostvarenoj dobiti za proteklu poslovnu godinu. HR HDA 563, Preloška štedionica, sv. 1/1, Knjiga zapisnika upravnog odbora 1925.- 1942.

²⁸ Upravni odbor štedionice odlučuje na sjednici 28. 10. 1932. da će sniziti kamate za poljoprivredne kredite na 10%.

²⁹ Dana 23. 10. 1936. Upravni odbor štedionice odlučio je dati 25% popusta na otplatu cjelokupnih dugovanja poljoprivrednih kredita. Već iduće godine, 14. 11. 1937., Upravni odbor je upoznat s činjenicom o predaji 3.000.000 dinara dugova vezanih uz poljoprivredne kredite Privilegovanoj agrarnoj banci.

³⁰ Uloženi novac koji je štedionica isplatila štedišama iznosio je 1.300.000 dinara s kamata.

vredna banka čak predlaže samoj štedionici njezinu likvidaciju.³¹ Štedionica izbjegava likvidaciju kroz odluku o davanju novih zajmova i privlačenju novih štediša da kod nje ulože svoje uloge.

Nakon napada Njemačke na Kraljevinu Jugoslaviju 6. travnja 1941. Međimurje su okupirali Mađari. Samom okupacijom, na prostoru Međimurja počinju vrijediti mađarski zakoni. Između ostalog, tako je počeo vrijediti bankovni zakon prema kojem banka ne može postojati ako nema glavnica od 40.000 penga.³² Stoga upravni odbor štedionice odlučuje sazvati izvanrednu skupštinu 18. ožujka 1942. na kojoj je odlučeno da se pokrene likvidacija Preloške štedionice.³³

Završetkom Drugog svjetskog rata, u novim okolnostima, pokrenuta je likvidacija štedionice prema Uredbi o likvidaciji odnosa nastalih konfiskacijom imovine privatnih kreditnih poduzeća.³⁴ Narodna banka FNRJ, Centrala za NR Hrvatsku kao likvidator, objavljuje 17. studenoga 1949. da je likvidacija završena pravomoćnim sudskim rješenjem, a po propisima Uredbe o likvidaciji odnosa nastalih konfiskacijom imovine privatnih kreditnih poduzeća.³⁵

Donjo-međimurska štedionica u Prelogu

Donjo-Međimurska štedionica d.d. u Prelogu osnovana je 1873.³⁶ Pod tim nazivom bila je upisana u trgovački registar kod Kraljevskog sudbenog stola u Varaždinu 23. siječnja 1923.³⁷ Štedionica se bavila uobičajenim poslovima poput ostalih štedionica te poslovima poput kupoprodaje nekretnina te preuzimanja vrijednosti na čuvanje uz dogovarajuću naknadu.

Štedionicom su upravljali glavna skupština, ravnateljstvo i nadzorni odbor.

Ravnateljstvo je imalo iste nadležnosti što se tiče odluka koje su se odnosile na samo poslovanje štedionice te onih ostalih.³⁸ Brojalo je šest članova i bilo je birano na razdoblje od tri godine.

³¹ Upravni odbor poznaje svoje članove s prijedlogom Hrvatske poljoprivredne banke da zbog gubitaka pokrene likvidaciju na svojoj sjednici 15. 1. 1939.

³² Upravni odbor na svojoj sjednici 12. 10. 1941. razmatra prijedlog o fuziji Preloške i Donjo-međimurske štedionice. Budući da sama Preloška štedionica ima glavnica od oko 30.000 penga (300.000 dinara) bio je upitan njezin opstanak zbog mađarskog bankovnog zakona.

³³ HR HDA 563. Preloška štedionica, sv. 1/1, Knjiga zapisnika upravnog odbora 1925.-1942. Iz zapisnika nije razvidno da li je likvidacija pokrenuta odnosno provedena nakon dogovorene izvanredne glavne skupštine za 18. 3. 1942.

³⁴ SL br. 19 od 5. 3. 1949.

³⁵ NN br. 91 od 23. 11. 1949.

³⁶ *Mihók-scher Ungarischer Compass 1908-1909., Financielles und Commercielles Jahrbuch*, I. theil, Geld und Creditinstitute. Budapest : Herausgegeben von Dr. Alexander Nagy de Galántha. 1908., str. 903.; Lajnert, S. *Arhivistički prikaz sustava bankovno-novčarskih institucija u Hrvatskoj do likvidacije privatnih kreditnih poduzeća (1846.-1949.)*, doktorska disertacija.

³⁷ NN br. 51 od 2. 3. 1923.

³⁸ Znači, kao i u već navedenim štedionicama, odlučivalo je o poslovanju štedionice, uz odobrenje glavne skupštine. Isto tako je donosilo i odluke poput onih vezanih uz zapošljavanje odnosno otpuštanje činovnika štedionice, povišenju ili smanjenju plaća činovnicima, putnim troškovima i ostalim troškovima, davanju raznih ovlaštenja pojedinim činovnicima i dr.

Nadzorni odbor je nadzirao poslovanje štedionice.³⁹ Imao je tri člana koji su bili birani na razdoblje od godinu dana na sjednicama glavne skupštine. Ravnateljstvo i nadzorni odbor morali su podnositi izvještaj o svome radu na sjednicama glavne skupštine.

Poslovna dobit štedionice mogla se raspodijeliti u razne svrhe od raspodjele u fondove, povišenja temeljne imovine, za otplatu zajmova do raspodjele u dobrotvorne svrhe.⁴⁰ Tako je ravnateljstvo štedionice na svojoj sjednici odobrilo isplatu pomoći u iznosu 200 dinara Hrvatskom domu u Kotoribi.⁴¹ O dodjeli zajmova odlučivalo je ravnateljstvo na svojim sjednicama.⁴² Štedionica je dodjeljivala zajmove i fizičkim i pravnim osobama. Dobar dio zajmova dodjeljivan je poljoprivrednicima.

Godine 1936. banke i štedionice prenose sve zemljoradničke kredite i potraživanja na Privilegovanu agrarnu banku.⁴³ Prijenos zemljoradničkih zajmova i potraživanja utjecao je na poslovanje štedionice.⁴⁴ Radi likvidnosti i daljnjeg poslovanja, štedionica je smanjila broj zaposlenih činovnika, a radi nadzora poslovanja štedionice odredila je da za to bude zadužen predsjednik ili član ravnateljstva.⁴⁵

Zahvaljujući otplati svojih dugova prema ostalim štedionicama te naplati svojih potraživanja kroz trgovinu vrijednosnim papirima, štedionica je 1940. godine zabilježila dobitak iz 1939. godine u iznosu od 98.888 dinara.⁴⁶ Godine 1941. dobitak štedionice iznosio je 393.400 dinara u državnim obveznicama.⁴⁷

Nakon njemačkog napada na Kraljevinu Jugoslaviju 6. travnja 1941. i mađarske okupacije Međimurja, počinju vrijediti mađarski zakoni. Ubrzo nakon okupacije

³⁹ Nadzor se sastojao u pregledu poslovnih knjiga poput knjiga bilanci, računa gubitka, dobitka, pregledu blagajničkih zapisa itd.

⁴⁰ HR HDA 562. Donjo-međimurska štedionica, sv. br. 4/3, Knjiga zapisnika 1934. Fond se trenutno u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu.

⁴¹ Isto.

⁴² Nije postojao nikakav posebni odbor koji bi se bavio razmatranjem i odlučivanjem kome dodijeliti zajam i pod kojim uvjetima.

⁴³ Na svojoj sjednici 16. 11. 1936. ravnateljstvo je odlučilo smanjiti dug zemljoradnika za 25% ako se plati sa 75% gotovine. Štedionica je morala rješavati svoja potraživanja kroz zaduživanje kod drugih štedionica kao npr. Čakovečko-međimurske štedionice. Osim toga, u zamjenu za zemljoradničke mjenice i potraživanja vezana uz njih, Privilegovana agrarna banka je izdavala ostalim bankama i štedionicama državne obveznice. Tako je ravnateljstvo na svojoj sjednici 13. 11. 1937. bilo upoznato s odlukom Privilegovane agrarne banke da im izda 50% avansa kroz 3% državnih obveznica u iznosu od 483.700 dinara u zamjenu za zemljoradničke mjenice.

⁴⁴ Ravnateljstvo je na svojoj sjednici 29. 12. 1937. utvrdilo da im se smanjila dionička glavnica za 50% i to sa 300.000 dinara na 150.000 dinara zbog provedbe Uredbe o likvidaciji zemljoradničkih dugova.

⁴⁵ HR HDA 562. Donjo-međimurska štedionica, sv. br. 4/3, Knjiga zapisnika 1934. Odluka o smanjenju broja zaposlenih činovnika na samo 2 kao i vršenju nadzora nad poslovanjem štedionice od strane predsjednika ili za to izabranog člana ravnateljstva donesena je na sjednici ravnateljstva 22. 7. 1937.

⁴⁶ Poslovna dobit štedionice za 1939. godinu je utvrđena na sjednici ravnateljstva 6. 5. 1940., uz konstataciju o gubitku u iznosu od 40.700 dinara, prije svega zbog pada vrijednosti državnih obveznica.

⁴⁷ Na sjednici ravnateljstva 18. 2. 1941. ono je odlučilo taj dobitak raspodijeliti u slijedeće svrhe poput oplate svojih dugova prema Donjo-lendavskoj hranilnici u iznosu 100.000 dinara ili staviti na polog kod Čakovečko-međimurske štedionice 92.000 dinara.

ravnateljstvo je utvrdilo da je štedionica imala gubitak od 13.016 dinara prilikom zamjene dinara u pengove. Ravnateljstvo počinje razmišljati i o afilijaciji Donjo-međimurske štedionice sa Donjo-lendavskom hranilnicom prema preporuci mađarske Narodne banke iz Budimpešte.⁴⁸ Budući da Donjo-lendavska hranilnica nije mogla izvršiti afilijaciju, od toga se odustalo. Ravnateljstvo zatim počinje razmatrati prijedlog o fuziji sa Preloškom štedionicom te čak formira povjerenstvo radi pregovora o fuziji.⁴⁹ Osim s Preloškom štedionicom vodili su se pregovori i s predstavnikom Čakovečko-međimurske štedionice. Do fuzije s Preloškom štedionicom također nije došlo.

Nakon Drugog svjetskog rata, na temelju rješenja Ministarstva financija FNRJ br. VII. 2256-1947. od 19. ožujka 1947., određena je likvidacija Donjo-međimurske štedionice d.d. u Prelogu. Na temelju rješenja imenovani su i članovi likvidacijskog odbora:⁵⁰ Ivan Baranašić, Bedenicky Mihajlo i Vdović Branko. Prema Rješenju o preuzimanju aktive i pasive privatnih kreditnih poduzeća u likvidaciji od 9. svibnja 1948. država je preuzela cjelokupnu aktivu i pasivu štedionice.⁵¹ Rješenjem o razrješenju likvidacijskih organa i imenovanjem likvidatora kod privatnih kreditnih poduzeća u likvidaciji 14. lipnja 1948. imenovan je kao likvidator štedionice – Narodna banka FNRJ, Centrala za Hrvatsku.⁵²

Narodna banka FNRJ, Centrala za Hrvatsku Zagreb, objavila je, kao likvidator štedionice, da je likvidacija završena po propisima Pravilnika o postupku likvidacije privatnih kreditnih poduzeća 29. lipnja 1948.⁵³

Kotoribska štedionica u Kotoribi

Kotoribska štedionica d.d. u Kotoribi osnovana je 1891.⁵⁴ Pod tim nazivom bila je upisana u trgovački registar kod Kraljevskog sudbenog stola kao trgovačkog suda u Varaždinu 25. ožujka 1922.⁵⁵

Štedionica se bavila uobičajenim poslovima poput ostalih štedionica te poslovima poput preuzimanja depozita na čuvanje uz pristojbu, trgovinom vrijednosnim papirima na zagrebačkoj i beogradskoj burzi te posredovanjem osiguravanja kuća i gospodarskih zgrada protiv požara.⁵⁶

⁴⁸ Ravnateljstvo Štedionice je odlučilo da Donjo-lendavska hranilnica izvrši afilijaciju na svojoj sjednici 31. 7. 1941.

⁴⁹ Na sjednici ravnateljstva održanoj 7. 10. 1941. izabrani su Ivan Petković i Ivan Baranašić da zastupaju štedionicu u pregovorima s Preloškom štedionicom.

⁵⁰ NN br. 12 od 11. 2. 1948.

⁵¹ NN br. 39 od 15. 5. 1948.

⁵² NN br. 48 od 16. 6. 1948.

⁵³ NN br. 54 od 7. 7. 1948.

⁵⁴ *Mihók-scher Ungarischer Compass 1908-1909., Financielles und Commercielles Jahrbuch*, I. theil, Geld und Creditinstitute. Budapest : Herausgegeben von Dr. Alexandar Nagy de Galántha, 1908., str. 639.; Lajnert, S. *Arhivistički prikaz sustava bankovno-novčarskih institucija u Hrvatskoj do likvidacije privatnih kreditnih poduzeća (1846.-1949.)*, doktorska disertacija.

⁵⁵ HR HDA 555. Kotoribska štedionica, sv. 1, Pravila Kotoribske štedionice d.d. u Kotoribi. Fond se trenutno čuva u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu. NN br. 92 od 21. 4. 1922.

⁵⁶ Isto.

Štedionicom su upravljali: glavna skupština, ravnateljstvo i nadzorno vijeće.

Glavna skupština sastajala se jednom godišnje, najkasnije krajem ožujka. Njezina nadležnost sastojala se u poslovima poput pregleda računa, promjeni pravila, sniženju ili podizanju temeljne glavnice, razlazu društva do izbora ravnateljstva i nadzornog vijeća.⁵⁷

Ravnateljstvo se sastojalo od ravnatelja, podravnatelja i 5 članova koje je glavna skupština birala na razdoblje od tri godine tajnim glasovanjem.

Nadzorno vijeće se sastojalo od tri člana koje je također birala glavna skupština na razdoblje od tri godine tajnim glasovanjem.

Djelovanje ravnateljstva i njegove nadležnosti bile su propisane pravilima društva.⁵⁸ Nadzorno vijeće je također imalo propisane poslove za koje je bilo nadležno prema pravilima društva.⁵⁹

Samo djelovanje štedionice moglo je prestati u slučaju da se na glavnoj skupštini 3/4 prisutnih dioničara koji zastupaju 3/4 ukupnih dionica odluči o likvidaciji same štedionice.⁶⁰ Raspodjela dobitka koji se ostvario u poslovnoj godini mogla se odrediti u razne svrhe, od povišenja temeljne glavnice, isplate dividendi do uplati u pričuvnu zakladu.⁶¹ Za svaku raspodjelu dobitka koja je bila odobrena na glavnoj skupštini moralo se obavijestiti Kraljevski sudbeni stol u Varaždinu. Temeljna glavnica štedionice je iznosila prilikom upisa u trgovački registar 100.000 dinara, da bi se kasnije promijenila.⁶²

Rješenjem Ministarstva financija FNRJ VII. br. 2257 od 19. ožujka 1947. određena je likvidacija Kotoribske štedionice d.d. u Kotoribi. Prema istom rješenju bio je imenovan i likvidacijski odbor.⁶³

Narodna banka FNRJ, Centrala za NR Hrvatsku kao likvidator štedionice objavljuje 29. lipnja 1948. da je likvidacija završena po propisima Pravilnika o postupku likvidacije privatnih kreditnih poduzeća.⁶⁴ Na temelju rješenja Ministarstva financija NR Hrvatske od odobrene završne likvidacione bilance bili su podmireni ulagači sa 100% dok se vjerovnici i dioničari nisu podmirivali jer za to nije dostajala imovina štedionice.⁶⁵

⁵⁷ Isto.

⁵⁸ Ravnateljstvo je vodilo sve poslove vezane uz poslovanje Štedionice za koje je bilo odgovorno glavnoj skupštini kao i one za koje nije bilo izravno odgovorno glavnoj skupštini. Naprimjer zapošljavanje činovnika, određivanje visine plaća, napredovanje zaposlenih u viši platni razred.

⁵⁹ Nadzorno vijeće je nadziralo poslovanje Štedionice kroz pregled godišnjih računa, bilanci te predlagalo raspodjelu dobitka Štedionice na sjednici glavne skupštine. U slučaju protuzakonitog poslovanja ili kršenja pravila Štedionice nadzorno vijeće je moglo sazvati glavnu skupštinu.

⁶⁰ HR HDA 555. Kotoribska štedionica, sv. 1, Pravila Kotoribske štedionice d.d. u Kotoribi.

⁶¹ Pričuvna zaklada je služila za pokriće mogućih gubitaka Štedionice.

⁶² Prema rješenju od 10. 4. 1929. broj M.F.31-1929-8. temeljna glavnica bila je povišena od 20.000 na 40.000 dinara zbog izdavanja 400 novih dionica u vrijednosti od 50 dinara.

⁶³ NN br. 94 od 22. 10. 1947.

⁶⁴ NN br. 56 od 14. 7. 1948.

⁶⁵ Isto.

Ostale štedionice

Osim štedionica kojima se pretežno bavi ovaj rad, na području Međimurja postojele su još neke štedionice koje su se uključile u financijske tokove Kraljevine Jugoslavije, a osnovane su bile u Austro-Ugarskoj. To su bile Štrigovska štedionica d.d. osnovana 1906. godine⁶⁶ i Čakovečka regionalna štedionica d.d. osnovana 1895. godine.⁶⁷

Navedene štedionice nisu se održale u novoj državi. Štrigovska štedionica je 1923. godine likvidirana.⁶⁸ Čakovečka regionalna štedionica je nastavila svoje djelovanje pod novim nazivom kao podružnica Hrvatske sveopće kreditne banke d.d. iz Zagreba od 1921. godine.⁶⁹

Uz navedene štedionice na području Međimurja djelovala je i podružnica Prve hrvatske štedionice d.d. iz Zagreba.⁷⁰

Zaključak

Štedionice kojima se bavi ovaj rad bile su značajne zbog poticanja i razvoja industrije, obrtništva i trgovine na prostoru Međimurja u Kraljevini Jugoslaviji. Poticale su razvoj gospodarskih grana kroz kreditiranje tvrtki, a neke su čak same osnivale vlastite tvrtke. Osim što su osnivale vlastite tvrtke, neke od njih bile su i dioničari u značajnijim tvrtkama. Uz kreditiranje tvrtki, davale su kredite i fizičkim osobama zbog čega su u kasnijem razdoblju dovele u pitanje svoje poslovanje i likvidnost.

U skladu s tadašnjim radnim zakonodavstvom i pravima zaposlenika te u skladu s poslovnom politikom nastojale su poboljšati položaj vlastitih zaposlenika kroz povišenje njihovih plaća te omogućavanjem napredovanja u više platne razrede. Prije zakonske regulative, u kasnijem razdoblju, osnivale su mirovinske fondove za vlastite zaposlenike u koje su izdvajale određene iznose doprinosa ovisno o poslovnoj dobiti ostvarenoj u tekućoj godini.

Neke su čak omogućavale u svom poslovanju i osiguravanje kuća i gospodarskih objekata protiv požara. Osim što su poticale gospodarstvo, štedionice su se isticale i u davanju određenih novčanih iznosa u razne dobrotvorne svrhe, čime su utjecale na javni i kulturni život Međimurja.

Kroz kreditiranje raznih tvrtki štedionice su omogućile razvoj i procvat gospodarstva na prostoru Međimurja.

⁶⁶ *Mihók-scher Ungarischer Compass 1908-1909., Financielles und Commercielles Jahrbuch*, I.theil, Geld und Creditinstitute. Budapest : Herausgegeben von Dr. Alexander Nagy de Galántha, 1908.

⁶⁷ Štedionicu spominje nekoliko autora pod različitim nazivima: Čakovečka okružna štedionica d.d. u: Kalšan, V. *Gradansko društvo u Međimurju*. Čakovec, 2000, str. 131.; Štedionica čakovečke provincije u: *Monografija grada Čakovca. Povijest dvorca i grada, Popis stanovništva iz 1901.* Čakovec : Károly Zrínyi, 1905.; Čakovečka regionalna štedionica d.d. u: Lajnert, S. *Arhivistički prikaz sustava bankovno-novčarskih institucija u Hrvatskoj do likvidacije privatnih kreditnih poduzeća (1846.-1949.)*, doktorska disertacija.

⁶⁸ HR HDA 1531. Čakovečko-međimurska štedionica, *Žurnal – Pomoćna knjiga* br. 1 (24. 1. 1941. – 11. 1943.); među potraživanjima prema dužnicima štedionice spominje se da je navedena štedionica u likvidaciji od 1923. godine.

⁶⁹ Kalšan, V. *Gradansko društvo u Međimurju*. Čakovec, 2000, str. 132.; Lajnert, S. *Arhivistički prikaz sustava bankovno-novčarskih institucija u Hrvatskoj do likvidacije privatnih kreditnih poduzeća (1846.-1949.)*, doktorska disertacija.

⁷⁰ Kalšan, V. *Gradansko društvo u Međimurju*. Čakovec, 2000, str. 132.

Summary

CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF SAVINGS-BANKS IN MEĐIMURJE, TILL THEIR LIQUIDATION AFTER THE SECOND WORLD WAR (1920-1949)

By pronouncement of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes on December 1st 1918, a new state was created on the territory of South-East Europe, through the union of the Kingdom of Serbia and Monte Negro, and the State of Slovenes, Croats and Serbs. After the Treaty of Peace signed in Trianon on June 4th 1920, territories given to the direct government of Hungary during the Habsburg's Monarchy, i.e. Međimurje, Prekmurje and Baranya, were now returned to the newly established state, and immediately included into its economical scene.

Besides industrial and commercial companies, financial institutions also existed on the territory of Međimurje, and amongst them savings-banks, too. The savings-banks were namely: Savings-Bank of Čakovec and Međimurje (Čakovečko-međimurska štedionica), Savings-Bank of Prelog (Preloška štedionica), Savings-Bank of Down Međimurje (Donjo-međimurska štedionica), Savings-Bank of Štrigova (Štrigovska štedionica), Savings-Bank of Kotoriba (Kotoribska štedionica), and Regional Savings-Bank of Čakovec (Čakovečka regionalna štedionica). Savings-Bank of Štrigova was liquidated in 1923, and Regional Savings-Bank of Čakovec, since 1921, continued working as a branch-office of Croatian All-Out Credit Bank (Hrvatska sveopća kreditna banka) from Zagreb.

Remaining savings-banks, dating from 19th century, continued working in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, some of them also in the period of Hungarian occupation during the WWII. They continued functioning till the liquidation in 1948 and 1949. Savings-banks were involved in different financial activities, like crediting physical and legal persons, savings compounding, buying and selling real estates and securities, establishing or participating in establishment of new companies, safe-keeping of values, with appropriate fee. Some of them, like Savings-Bank of Kotoriba, even participated in the trade of securities on the stock-markets in Zagreb and Belgrade, and mediated in securing houses and economical objects.

By crediting industrial and commercial companies or physical persons, as agriculturers, they influenced economical development of Međimurje. Besides, through giving certain amounts for humanitarian purposes they were improving position of population of Čakovec and whole Međimurje, and affected public life of wider community.

Key words: *Međimurje, savings-bank, directorate, supervisory bord, general meeting*

Translated by Rajka Bućin